фарміруе вядучыя творчыя здольнасці і ўменні, з'яўляецца дастушпай і значымай ў даным узросце, на пэўным этапе індывідуальнага развіцця асобы.

Асаблівасці фарміравання мастацкага ўспрымання асобы ў працэсе тэатральнага мастацтва прадыктаваны спецыфікай тэатра як віду мастацтва.

Першая асаблівасць -- паэтапны рух асобы да мастацкага ўспрымання праз разуменне драматургічнага матэрыялу. Гэтыя этапы ўяўляюць наступныя псіхалагічныя сітуацыі.

I этап -- уключэнне асобы ў сістэму мастацкага мыслення, тут здзяйсняецца падрыхтоўка да ўспрымання мастацкіх каштоўнасцей.

II этап -- гэта стан усхваляванасці, які выкліканы якасцю твора, што дамысліваецца асобаю, тут могуць дабудоўвацца лёсы герояў і змяняюцца кампазіцыйныя хады.

III этап -- праяўленне ўздзеяння тых якасцей твора, якія называюцца незавершанасцю. Недасказанасць абуджае творчыя патэнцыі ўспрымаючага.

Другая асаблівасць -- арганізацыя навучальна-творчага працэсу, развіццё якасцей і творчых здольнасцей асобы.

Трэцяя асаблівасць заключаецца ў асноўнай лініі рэжысёра-кіраўніка гуртка, у пераводзе сітуацыйнай актыўнасці ў свядомае стварэнне правільных зносін «суб'ект -- дзейцасць». У гэтым выпадку кіраўнік аказваецца пасрэднікам паміж асобай і яе пасільнай навучальна-творчай дзейнасцю і атрымоўвае магчымасць дапамагчы асобе авалодваць творчай дзейнасцю ў тэатральным мастацтве.

Неабходна спалучыць сцэнічную работу з шырокім колам пазнавальных інтарэсаў асобы.

Падсумоўваючы сказанае, патрэбна адзначыць, што фарміраванне мастацкага ўспрымання ў працэсе тэатральнай дзейнасці асобы адбываецца ў цеснай сувязі з вобразным мысленнем, эстэтычнымі эмоцыямі, развіццём уяўлення, увагі, памяці. Развітыя формы мастацкага ўспрымання ўзнікаюць пры ўмове прысутнасці ў удзельнікаў дастатковых для асэнсавання зместу вобраза жыццёвага вопыту, ведаў, пачатковых установак на поўнавартаснае ўспрыманне.

Сядранок В.С.,
выкладчык

МЕТАД МУЗЫЧНЫХ АСАЦЫЯЦЫЙ У ВЫХАВАННІ РЭЖЫСЁРА

З цягам часу змянілася сутнасць прафесіі рэжысёра. Асноўнымі рысамі сучаснай рэжысуры, на думку аўтара, з'яўляюцца:

1) духоўнасць -- зварот да касмалагічных праблем;

2) асацыятыўнасць;

3) музычнасць;

4) бесперапыннасць і напружанасць дзеяння;

5) шматвобразнасць -- стварэнне складанага вобраза з некалькіх вобразаў;

6) трансфармацыя (метамарфоза) вобраза на працягу дзеяння;

7) вастрыня і незвыкласць формы выказвання;

8) аўтарская рэжысура.

Існуючыя сістэмы падрыхтоўкі рэжысёра ў недастатковай ступені адказваюць на патрэбу часу -- выхаванне рэжысёра, які валодае палітрай сучаснай рэжысуры.

Аўтар прапануе сваю сістэму выхавання рэжысёра, якую мы назвалі «Метад музычных асацыяцый». Яна вынікае з метадаў яго ўласнай выкладчыцкай дзейнасці на працягу амаль што дваццаці гадоў.

Метад музычных асацыяцый -- гэта сістэма выхавання рэжысёра, і сістэма падрыхтоўкі акцёра, і творчы метад, і ўвогуле новы падыход да развіцця творчых здольнасцей чалавека ў галіне мастацтва.

Вонкавыя праявы метаду музычных асацыяцый -- гэта сінтэз музыкі, пластыкі, пантамімы, харэаграфіі ў самым розным іх спалучэнні. А сутнасць яго заключаецца ў адраджэнні містэрыяльнага мастацтва, заснаванага на медытацыі. А гэта у сваю чаргу базіруецца на вывучэнні асноў філасофскіх і агульных навук, гісторыі, рэлігіі, тэорыі музыкі.

Калі звычайныя сістэмы выхавання рэжысёра ў першую чаргу базіруюцца на аналізе існуючай рэчаіснасці, то метад музычных асацыяцый грунтуецца на сінтэзе, стварэнні новай рэчаіснасці, мінуючы стадыю аналізу. Таму асноўная ўвага ў гэтым метадзе надаецца развіццю інтуіцыі (творчай рэжысёрскай інтуіцыі).

Пазнанне існуе ў двух відах -- чыста лагічнае, разумовае, і інтуітыўнае, духоўнае. Розум аналізуе з'явы рэчаіснасці, раз'ядноўвае іх. Але ахапіць глабальныя паняцці ў цэлым розум не здольны. Гэта чалавек адчувае на інтуітыўным узроўні. Не ва ўсіх у аднолькавай меры развіта пачуццё інтуіцыі. Напрыклад, каб успрымаць паняцці маштабныя, філасофскія, чалавеку патрабуецца нейкі код ці пераклад, каб запрацавала інтуіцыя і розум змог расшыфраваць гэта паняцце. У галіне мастацтва метад музычных асацыяцый -- адна з такіх магчымасцей. Гэты спосаб успрымання даступны ўсім, незалежна ад узросту, бо пачуццё інтуіцыі ўласціва ўсім людзям. Безумоўна, калі чалавек больш развіты інтэлектуальна, тым ярчэйшымі і багацейшымі будуць яго асацыяцыі.

Для развіцця шматлікіх рэжысёрскіх якасцей шырока выкарыстоўваецца музыка як носьбіт нябачных унутраных вобразаў, якія рознымі сродкамі і прыёмамі пераўтвараюцца ў сцэнічныя вобразы.

Метад музычных асацыяцый мае сваю структуру, кожная частка якой прысвечана развіццю асобнай якасці рэжысёрскай прафесіі, але ўсе яны аб'ядноўваюцца выкарыстаннем музыкі і выкліканымі асацыяцыямі, развіццём інтуіцыі і духоўнасці рэжысёра.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

Гэта ўсё, як паказала практыка, дае магчымасць паскорыць авалоданне рэжысёрскай прафесіяй у сучасным яе выглядзе і палепшыць якасць выхавання рэжысёра.

Агафонава Н.А.,
канд. мастацтвазнаўства,
выкладчык

ТЭАТРАЛІЗАЦЫЯ ТЭЛЕБАЧАННЯ ЯК МАСТАЦТВАЗНАЎЧАЯ ПРАБЛЕМА

Тэлебачанне здольна адлюстроўваць дынаміку рэчаіснасці ў бягучай плыні часу і прасторавым бязмежжы. Аднак тэлебачанне не капіруе літаральна жыццё, а інтэрпрэтуе яго падзеі і факты пры дапамозе экранных сродкаў выразнасці. Прычым універсальна прырода ТБ дазваляе рэалізаваць вобразныя магчымасці ва ўсім спектры тэлепраграмы -- ад публіцыстычных да ігравых формаў. Такім чынам, ТБ перакладае жыццёвую рэчаіснасць на мову відовішча, выкарыстоўваючы для гэтага прыёмы тэатралізацыі.

Асноўнымі прынцыпамі тэатралізацыі з'яўляюцца візуалізацыя і пабудова дыскурсаў. Гэта значыць, што кожны аб'ект, які аказваецца перад тэлекамерай, пачынае іграць на публіку, г.зн. адчувае эфект артызацыі. Адпаведна здзяйсняецца агульная мадэль тэатралізаванага відовішча: «Я -- у прапанаваных абставінах», дзе «Я» можа быць і рэальнай асобай, і выдуманым персанажам. Пры гэтым абавязкова распачынаецца двуадзіная ігра:

– адкрытая ігра тэлекамеры, якая пры дапамозе ракурсаў, планаў, рытмічнай прапягласці надае асобе статус экраннага героя;

– схаваная ігра асобы ў тэлекадры (гэта ігра можа быць неўсвядомленай, г.зн. схаванай для самога ўдзельніка; яна можа быць ім усвядомлена, але схавана для публікі, напрыклад фарміраванне іміджу з мэтай маскіроўкі сапраўднага твару).

Менавіта асоба ў тэлекадры стварае атмасферу тэлевідовішча, фарміруе архітэктоніку тэлетвора, ўносіць тое (тып, характар, прывабнасць, гумар), што вызначае своеасаблівасць кожнай перадачы.

Тэлевізійнае асяроддзе тэатралізавана наскрозь. Прыкметы гэтага існуюць ужо ў тэлевізійнай праграме, адкуль глядач выбірае цыклы, адпаведныя яго інтарэсам. Назвы рубрык, іх дыктарская аб'ява з'яўляюцца першым узроўнем тэатралізацыі. Далей ігравыя формы і драматызаваныя сітуацыі пранізваюць кожную асобную перадачу -- ад тэлерэкламы да грандыёзных «палітычных спектакляў». Дастаткова прыгадаць канец 80-х гг., калі збіраў аншлагі «палітычны тэатр» тэлебачання -- шматсерыйныя трансляцыі з'ездаў, сесій. Сваім драматычным напалам і разнастайнымі каларытнымі «персанажамі» гэтыя тэлевідовішчы захапілі вялікую аўдыторыю гледачоў. З 1991 г. зноў узрос прыярытэт мастацкіх форм тэлебачання.

Такім чынам, зменлівая рэчаіснасць (у тварах і дакументах) знаходзіць на тэлеэкране сваё сінхроннае адлюстраванне -- тэатралізаванае жыццё. Ступень тэатралізацыі тэлевідовішча непасрэдна залежыць ад «інтэрвалу тоеснасці» паміж падзеяй і яе тэлевізійнай версіяй.

Марозава Л.І.,
ст. выкладчык

УПЛЫЎ ЭСТЭТЫЧНАЙ САМААДУКАЦЫІ НА АДАПТАЦЫЮ СТУДЭНТАЎ

З мэтай вызначэння ўзроўню эстэтычнага выхавання студэнтаў, яго ўплыву на адаптацыю да педагагічнага працэсу ВНУ было праведзена даследаванне сярод студэнтаў-першакурснікаў Беларускага універсітэта культуры. Студэнтам было прапанавана адказаць на наступныя пытанні:

1. Якія справы, з Вашага пункту гледжання, ў найбольшай ступені садзейнічаюць згуртаванню Вашага калектыву?

2. Ці займаецеся вы самаадукацыяй у галіне культуры?

3. У якой меры вы пасціваеце сачыць за падзеямі ў культурным жыцці?

4. Як часта Вы, у параўнанні з апошнім годам перад паступленнем ва універсітэт, наведваеце розныя культурныя мерапрыемствы?

5. Як часта Вы
- слухаеце радыё,
- глядзіце тэлепраграмы,
- чытаеце газеты,
- чытаеце мастацкую літаратуру?

6. Якую мэту Вы ставіце пры выбары кніг, наведванні тэатраў, выстаў, кінатэатраў?

7. Якую літаратуру Вы чытаеце?

Аналіз анкет дазволіў пацвердзіць гіпатэтычна вылучаны тэзіс аб тым, што ўдзел у праграмах мастацкай самадзейнасці з'яўляецца не толькі фактарам павышэння сацыяльнай актыўнасці, дапамагае падрыхтоўцы будучых сацыяльных педагогаў да творчай працы, але і садзейнічае сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі, таму што павышае магчымасці зносін з аднакурснікамі. 60% апытаных студэнтаў аднеслі мастацкую творчасць да аднаго з самых важных фактараў, якія садзейнічаюць згуртаванню студэнцкага калектыву.

Па ўзроўню эстэтычнай актыўнасці студэнты падзелены на тры групы. Да першай, найменш ініцыятыўнай у плане эстэтычнай самаадукацыі адносяцца 43% ад агульнай колькасці ўдзельнікаў эксперымента; да другой, сярэдняй -- 34% і да трэцяй, самай актыўнай -- толькі 23%.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ